

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ПРАВДА
УПРАВА ЗА ИЗВРШУВАЊЕ НА САНКЦИИТЕ

СТРАТЕГИЈА ЗА РАЗВОЈ НА ПРОБАЦИСКА СЛУЖБА
ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
(2013-2016 година)

Скопје, март 2013 година

Поимник:

Пробациски систем

Дел од системот на извршување на санкции кој има за цел менаџирање на исполнувањето на кривичната санкција и повторно враќање на сторителите во заедницата, на начин кој подразбира индивидуална процена на сторителите, континуирана супервизија од страна на посебни службеници, развој на програми за адресирање на криминалното однесување и заштита на жртвите.

Пробациска служба

Службата за пробација е посебна организациона единица на ниво на сектор во рамките на Управа за извршување на санкции и има за задача пружање на пробациски услуги.

Пробациски службеник е службено лице вработено во Секторот за пробација во УИС или во локалните канцеларии за пробација кој има статус на државен службеник и е обучен да извршува активности во рамките на надлежностите на пробациската служба (да работи со сторители, да подготвува извештаи, да анализира, прибира податоци, предлага мерки и да го супервизира извршувањето на санкцијата на сторителот).

ДЕЛ I

1. Вовед

Како дел од реформата на казнено-правниот систем на Република Македонија е предвидена и реформа на системот за извршување на санкциите. Во современите казнено-правни системи под функционален систем на извршување на санкции се подразбира комплексен пристап кој ја опфаќа како димензијата на казнување, така и димензиите на ресоцијализација и социјална адаптација на сторителите на кривични дела во заедницата. Во овој контекст е поставено и воспоставувањето на ПРОБАЦИСКИ СИСТЕМ во Република Македонија, со кој ќе се овозможи практична имплементација на алтернативните начини на казнување на сторителите на кривични дела на слобода (во заедницата).

Стратегијата за воспоставување на пробациски систем е среднорочен развоен документ кој има за цел да ја постави рамката на пробацискиот систем и да придонесе кон реформа на казнено-правниот систем во Република Македонија. Истовремено, таа претставува реален и прагматичен документ за чија имплементација се обезбедени финансиски предуслови преку

претпристапните фондови - ИПА Проект 2010 за воспоставување на пробациски систем во Република Македонија.

При изработување на Стратегијата во предвид беше земен Стратешкиот план на Управата за извршување на санкциите (2008-2012) и Стратегијата за ресоцијализација и социјална адаптација на осудените лица кои издржуваат казна затвор (2010-2012). Воедно обезбедена е усогласеност со Програмата за работа на Владата на Република Македонија и обврските содржани во НПАА, Националниот развоен документ на државата со што е обезбедена конзистентност меѓу приоритетите и целите на Министерството за правда и целите и приоритетите на Владата на Република Македонија.

Во насока на подобрување на процесот при спроведувањето на активностите за воспоставување на пробациската служба во Република Македонија, согласно Заклучокот на Владата на Република Македонија од Петтата седница одржана на 17.08.2011 година, Министерството за правда - Управата за извршување на санкциите од 01.01.2012 година е рамноправен член во Европската организација за пробацација (CEP)

Со систематскиот пристап и доследната примена на методологијата за стратешкото планирање во изработката на овој документ ќе се обезбеди исполнување на приоритетите и целите на Управата кое што за возврат ќе обезбеди силна поддршка на реализацијата на приоритетите и целите на Министерството за правда и Владата на Република Македонија.

2. Методологија и пристап во изработката

Подготовката на Стратегијата за воспоставување на пробациски систем во Република Македонија е дел од посебен Проект кој што Управата за извршување на санкциите го реализираше со поддршка на Британската амбасада во Скопје. Реализацијата на Проектот се одвиваше во две фази. Во првата фаза Проектот се реализираше од страна на Центарот за човекови права и разрешување на конфликти, како организација локален имплементатор на проектните активности, додека во втората фаза со цел воспоставување непосредна соработка и комуникација помеѓу Британските партнети и Управата за извршување на санкциите како имплементатор и корисник на резултатите од Проектот, беше определен Проектен координатор, вработен во Управата за извршување на санкциите.

Предлог текстот на Стратегијата е изработен од страна на британски и домашни експерти од областа на пробацацијата. Како дел од проектните активности како подготвителна активност пред изработката на Стратегијата спроведено е истражување на третманот, санкциите и положбата на полнолетните сторители на кривични дела на територијата на Република Македонија. Истражувањето ја следеше примената на различните видови на санкции во периодот од 2006-2010, структурата на криминалитетот според видови кривични дела, карактеристиките на изречената алтернативна мерка-условна осуда во 2010 година од страна на судовите во РМ, како и мислењата и професионалните ставови на стручната јавност. Врз основа на ова истражување изработена е Анализа на состојбата која е фокусирана кон актуелната состојба во државата како во однос на криминалитетот, кривичните санкции, алтернативните мерки, притворот, така и во однос на мислењата, ставовите и практиката на стручната јавност поврзани со овие феномени, од која неспорно произлегува потребата за воспоставување и функционирање на посебна пробациска служба.

Истовремено, заради вклучување на сите релевантни институции кои учествуваат во процесот на извршување на алтернативните мерки (УИС, Основен суд Скопје 1, Основно Јавно обвинителство Скопје, МВР, Министерство за труд и социјална политика, Завод за социјални дејности и Академијата за обука на судии и јавни обвинители) беше формирана и посебна мултиинституционална работна група во која се вклучени релевантни претставници кои редовно одржуваа работни состаноци за развивање на содржината на Стратегијата.

Во изработката на предлог текстот на Стратегијата значаен придонес дадоа претставниците на државните институции и граѓанските организации учесници на трите регионални јавни расправи кои се одржаа во Скопје, Гостивар и Штип. Одреден дел од предлозите се интегрирани во текстот на Стратегијата за воспоставување на пробациска служба во Република Македонија.

Истовремено, како составен дел на оваа Стратегија е и Стратегијата за комуникација која е изработена од страна на британски експерт и содржи конкретни чекори за воспоставувањето на комуникацијата и соработка помеѓу сите релевантни чинители со цел да се дисеминира идејата за пробацијата, како кон стручната, така и кон пошироката јавност во Република Македонија.

3. Листа на кратенки

Кратенки на називот на институциите:

- Министерство за правда – Управа за извршување на санкциите - МП-УИС
- Основни судови – ОС
- Јавни обвинителства – ЈО
- Министерство за труд и социјална политика – МТСП
- Завод за социјални дејности – ЗСД
- Центри за социјални работи – ЦСР
- Министерство за внатрешни работи – МВР
- Локална самоуправа – ЛС
- Академија за обука на судии и јавни обвинители - АОСЈО

ДЕЛ II

1. ИСТОРИСКИ КОНТЕКСТ

Основите на развојот на пробацијата во македонското општество можат да се најдат во развојот на кривично-правниот систем на поранешна Југославија. Кривичниот закон на Југославија од 1951 година и неколкуте измени и дополнувања ја предвидоа идејата за условна казна со заштитен надзор како специјални обврски за поединците против кои оваа санкција беше изречена. Понатамошното разграничување на условната казна и судската опомена како посебни, автономни кривични санкции беше постигнато со новиот Кривичен закон кој што стапи на сила во 1977 година. Идејата на условната казна беше да се постигнат целите на казнувањето со “предупредување со закана од казнување“.

Со усвојувањето на Кривичниот закон на Република Македонија во 1996 година, системот на казни и санкции опфаќаше: условна казна; судска опомена; ослободување од казна и условен отпуст.

Поставеноста на условната казна е слична и во новиот Кривичен закон од 2004 година кој што ја дава основата за воспоставување на системот за пробација преку регулирање на начинот на надзор при изрекување на условна казна.

Една од карактеристиките на досегашниот период кон оваа проблематика е континуираната доминација на казната затвор како најчесто изрекувана казна од страна на судовите. „Ова отстранување од заедницата и семејството во одредени случаи можеби претставува „најлесна опција“ и ја пропушта можноста да се принуди сторителот да работи на причините зошто тој или таа извршиле одредено кривично дело на еден структуриран и строг начин притоа останувајќи во рамките на заедницата и семејството. „Најлесен начин“ е да се затвори сторителот на кривични дела, да се отстрани и на тој начин да се заштити општеството додека тој или таа се наоѓа во затвор, не водејќи доволно сметка за „човекото суштество“ како дел од заедницата од која што доаѓаат и во која што ќе се вратат, ниту за семејството и другите врски кои што во иднина ќе продолжат да го поврзуваат него или нејзе со заедницата и кои што можат да влијаат на оддалечувањето од извршување на кривични дела во иднина.

Со цел справување со проблемот на казнување во контекст на сложеното и комплексно современо општество јасно е дека борбата против вршењето на кривични дела не може да се потпира само и исклучиво на затворањето односно на затворските казни. Кривично – правниот систем мора постојано да бара нови идеи и решенија преку збогатување на системот на санкции и начините на кои што тие се извршуваат и посебно преку интернационалните широко прифатени алтернативни мерки кои што се развиени и испорачани од страна на пробациската служба. Развојот и примената на санкции во рамките на заедницата кои што се менаџирани од страна на посебна специјализирана служба за пробација се надалеку најмногу раширени и најважни во многу национални правни системи.

Почнувајќи од 2003 година во Република Македонија се одвиваат континуирани активности за обликување на концептот за ПРОБАЦИСКИ СИСТЕМ и за подготовки за негова примена. Со измените и дополнувањата на Кривичниот законик од 2004 година, во системот на кривични санкции се воведени алтернативните мерки, а четвртата глава носи наслов „Алтернативни мерки“. Алтернативните мерки се пропишани и во новиот Закон за малолетничка правда и можат да се изрекуваат и на малолетни сторители на кривични дела.

Во март 2011 година во рамките на посебен Проект кој Управата за извршување на санкциите го реализираше со поддршка на Британската амбасада, г-дин Randel Barrows (британски консултант) изготви документ со наслов: „Пробација во Македонија; физибилити студија“ во која што презентираше четири можни опции за развој на пробациска служба во Република Македонија. Оваа Стратегија се надградува врз опцијата која што експертот и Управата за извршување на санкциите ја сметаат за најсоодветна, а тоа е постоење на посебна служба за полнолетни сторители која што би била лоцирана на централно ниво во рамките на Управата за извршување на санкции, притоа оставајќи им ја одговорноста за постапување со малолетни сторители на кривични дела на Центрите за социјални работи.

2. ПРАВЕН КОНТЕКСТ

2.1. Поставеност на системот на алтернативни мерки во Република Македонија согласно кривичниот законик од 2004 година

Кривичниот закон од 2004 година, воведува посебен дел (глава четири) “алтернативни мерки“. Членот 48 од Кривичниот закон ги дефинира целите кои што треба да бидат исполнети со примената на алтернативните мерки. Според текстот на законот – алтернативни мерки можат да бидат применети спрема сторителите со цел да не се примени казна затвор за полесни кривични дела, тогаш кога такво нешто не е неопходно за да се постигне кривично правната заштита и во оние случаи каде што може да се очекува дека целта на казнувањето може да биде постигната со мерки за помош и надзор на однесувањето на сторителот на слобода.

Кривичниот закон во овој текст не го користи терминот пробација, но ја опфаќа пробацијата како алтернативна мерка и ги надградува сите останати видови на алтернативни мерки кои што се содржани во Членот 48 од Кривичниот Закон и тие се: условна казна; условна казна со заштитен надзор; условен прекин на постапката; општокорисна работа и куќен затвор.

Во Република Македонија не постои пробациски систем меѓутоа постои легална рамка дадена во Законот за извршување на санкциите која може да биде искористена во функција на развој на еден ваков систем.

Според Кривичниот законик од 2004 година, Република Македонија нема посебна пробациска служба, а основни органи надлежни за спроведување на алтернативните мерки се Центрите за социјална работа, односно алтернативните мерки ги извршува одделението за извршување на алтернативни мерки, во надлежниот центар за социјални работи, според живеалиштето, односно престојувалиштето на осуденото лице. Во моментот, Центрите за социјална работа се надлежни за спроведување на алтернативните мерки и кај малолетни и кај полнолетни лица.

Надзор над законитоста во извршувањето на алтернативните мерки врши судот што ја изрекол мерката, додека стручно - инструкторски надзор над извршувањето на алтернативните мерки врши Управата за извршување на санкциите.

Имено, согласно член 14 од Законот за извршување на санкциите (Службен весник на Република Македонија 02/2006, 57/2010), Управата за извршување на санкциите како орган во состав на Министерството за правда е надлежна да го организира, спроведува и врши надзор на извршувањето на алтернативните мерки општокорисна работа и куќен затвор, заштитниот надзор изречен со одлука за условна осуда или за условен отпуст. Во моментот во Управата за извршување на санкциите функционира посебно одделение за извршување на алтернативни мерки.

2.2. Активности на Управата за извршување на санкции за создавање на услови за практична имплементација на алтернативните мерки согласно постојното законско решение во Кривичниот законик од 2004 година

Управата за извршување санкции од 2008 година ги презеде сите неопходни активности за создавање на услови за заживување на алтернативните мерки во пракса согласно законското решение во Кривичниот законик од 2004 година и тоа:

- Донесени се сите подзаконски акти пропишани со Законот за извршување на санкциите и објавени во Службен весник број 118/2008:
 - Правилник за условите, постапката и начинот на издавање и одземање на дозвола за извршување на алтернативни мерки;
 - Правилник за видот и условите за извршување на општокорисна работа;
 - Правилник за извршување на стручно-инструкторски надзор во извршувањето на алтернативните мерки.
- Спроведена е целокупната постапка и издадени се дозволи за работа за извршување на алтернативни мерки на 28 стручни работници од Центрите за социјални работи во Република Македонија.
- Склучени се меморандуми за соработка со сите јавни претпријатија кои функционираат на ниво на град Скопје кои се согласни да ги прифатат лицата на кои им е изречена мерка општокорисна работа.

2.3. Недостатоци на системот за извршување на алтернативни мерки кој што е развиен и воспоставен во согласност со Кривичниот законик од 2004 година

Во периодот од 2004 година, по воведувањето на алтернативните мерки и покрај тоа што од страна на Управата за извршување на санкциите се преземени сите потребни активности за изрекување и извршување на мерките општокорисна работа и условен отпуст со заштитен надзор, овие мерки не доживеаја практично имплементирање во пракса.

Согласно анализите недостатоците и причините за неизрекување на алтернативните мерки е во поставеноста на системот, како и нецелосно разработената законска регулатива за извршување на алтернативните мерки. Законот за извршување санкции воведува поголем број на активности и поими кои може да се поврзат со системот на пробација, но најголем дел од нив не се доволно детално објаснети во поглед на очекуваната и не се позиционирани во системот во однос на нивната поврзаност со другите делови на системот.

Исто така постои несоодветно распределување на надлежностите и вклученост на повеќе органи во извршување и надзор над извршувањето на алтернативните мерки (општокорисна работа и условна осуда со заштитен надзор) и тоа:

- Несоодветно определување на надлежноста за извршување на алтернативните мерки

Алтернативните мерки се санкции кои ги изрекува основниот надлежен суд на сторители на кривични дела, а извршувањето на мерките е во надлежност на центрите за социјални работи кои се социјален, а не казнен орган.

- Несоодветно осмислен систем и распределба на надлежностите за вршење на надзор над извршувањето на алтернативните мерки

Надзорот над законитоста на извршувањето на алтернативните мерки го врши судот додека стручно-инструкторски надзор врши Управата за извршување на санкции која е орган во состав на Министерството за правда и е комплетно несоодветно да врши стручно-инструкторскиот надзор во Центрите за

социјални работи кои се органи под надлежност на Министерството за труд и социјална политика.

- Недоволана кадровска екипираност во Центрите за социјални работи

Со оглед на големиот делокруг на надлежности на Центрите за социјални работи се јавува проблем на недостаток на кадар Центрите; и

- Освен тоа, Центрите за социјални работи имаат посебно обучен кадар за спроведување на алтернативните мерки, но кои што посветуваат посебно внимание на малолетни извршители на кривични дела

Системот на извршување на алтернативните мерки, како што е поставен со Кривичниот законик од 2004 година и со Законот за извршување на санкциите од 2006 година е многу комплициран односно во извршувањето на мерките се инволвирани повеќе органи, со многу сложена процедура на извршувањето на санкциите и мерките, поради што не ги даде посакуваните резултати и неопходно се јави потребата да се донесе Закон за пробација кој понатаму меѓудругото ќе го уреди извршувањето на алтернативни мерки.

За моменталната поставеност на системот на алтернативни мерки и состојбата со извршувањето на алтернативните мерки и условниот отпуст изработена е посебна **Анализа на состојбата** која е составен дел на оваа Стратегија дадена во **Прилог бр.1.**

2.4. Идни правци за развој на правната рамка

Воспоставувањето и функционирањето на новата пробациска служба која ќе биде воспоставена во Република Македонија ќе биде регулирано со посебен Закон за пробација.

Со цел да се остварат целите и вредностите на оваа Стратегија, неминовно ќе треба да се превземат активности за изработка на посебен Закон за пробација, како и за измени и дополнувања на постојната кривично-правната регулатива. Пред се измени и дополнувања ќе бидат извршени на клучните системски закони, односно Кривичниот законик и Законот за кривична постапка, Законот за извршување на санкциите итн. Изработена е Листа на закони кои што ќе треба да претрпат измени и дополнувања со цел нивно усогласување со потребите за функционирање и работа на новата пробациска служба.

Истовремено, за да се олесни понатамошната обемна работа за усогласување на законска регулатива, изработена е посебна **Правна анализа со препораки** на тоа во кој делови и на кој начин треба да се извршат измени и дополнувања на законската регулатива. Анализата е составен дел од оваа Стратегија дадена во **Прилог бр.2.**

3. ЗОШТО ПРОБАЦИЈА И ВОСПОСТАВУВАЊЕ НА ПОСЕБНА ПРОБАЦИСКА СЛУЖБА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА?

Во современата пенологија емпириската верификација се состои од три столба:

Прво - Вредноста на еден современ казнен систем ја чини богатството со санкции со кој тој систем располага и богатството и разновидноста на можности за нивна примена.

Второ – Алтернативните санкции обезбедуваат ефективни и ефикасни методи за управување на сторителите во рамките на заедницата и тоа за оние сторители за кои не е неопходна затворска казна, како и за оние за кои условната осуда како санкција сама по себе не е доволна.

Трето – Алтернативните санкции ќе бидат функционални само ако извршителот на кривичното дело ја прифати вредноста за него или нејзе и доброволно и активно учествува во нивната испорака. Една од најголемите слабости на затворската казна е тоа што таа му е наметната на осуденото лице.

Целта на оваа Стратегија е да се создаде нова посебна и одржлива служба која што со сторителите на кривични дела ќе постапува на еден структуриран начин во сите фази на кривично правната постапка со цел да им помогне или да ги обврзе или принуди сторителите на кривични дела да живеат живот кој што ќе биде ослободен од криминал. Помагањето или обврзувањето на извршителите да живеат на ваков начин ќе доведе до зголемена безбедност во заедницата.

Подеднакво, намерата на оваа Стратегија е да има значителен придонес во реформата на кривично-правниот систем во Република Македонија, преку воспоставување на рамка на еден ефективен систем на санкции во рамките на заедницата и заштитни механизми кои што ќе бидат прифатени од страна на заедницата и кои што ќе обезбедат краткотрајни и долготрајни придобивки за општеството кои што ќе бидат пропорционални со стапката на криминал и ќе ги почитуваат човековите права на сите засегнати страни.

Важно е да се нагласи дека во исто време покрај фактот дека новиот систем за пробација целосно ќе го рефлектира македонскиот контекст, истовремено ќе се развие согласно правилата и стандардите на Обединетите нации, на Советот на Европа и на Европската Унија.

Градењето на нов концепт и реален пристап во казнената политика која претставува основа на борбата против криминалот, придонесува на развојот на верификувани критериуми за мерење на ефективноста на индивидуализирани санкции врз осудените лица поаѓајќи од природата на деликтот како основа за применување на санкции, од видот и обликот на казнената одговорност, личноста на осуденото лице и потребите/интересите на заедницата. Истражувањата во врска со овие три критериуми треба да го помогнат воспоставувањето на една ефективна и современа казнена политика.

Активностите поврзани со изработката на Стратегијата за воспоставување на пробација во Република Македонија подразбираат постоење на неколку принципи кои се заеднички за сите институциите на кривично правниот систем и за други институции и органи, вклучително на

Судството, Обвинителството, Полицијата, Казнено-поправните установи, Центрите за социјална работа, како и на новата пробациска служба. Тоа се:

- Намалување на повторот;
- Ресоцијализација на сторителите на кривични дела и помош за нивна успешна социјална реинтеграција во заедницата;
- Зголемена заштитата на јавноста;
- Зајакнување на безбедоста на заедницата (и зголемување на довербата во казнено-правниот систем)

Во услови на една вака широко поставена рамка, улогата на новата служба ќе биде да ги имплементира пресудите на судот и да придонесе за исполнување на целите на таквите пресуди кои што претставуваат комбинација на: казна, рехабилитација, одвраќање и прифаќање од страна на јавноста.

Меѓудругото, пробацијата треба да го реши најголемиот проблем со кој се соочуваат казнено-поправните установи кои во моментов, а тоа е преполнетост на капацитетите во установите. Ова е проблем и за Р.М, бидејќи статистичките податоци покажуваат дека бројот на осудените лица на казна затвор постојано се зголемува до степен да се создава „пренатрупаност“ со што се повредуваат и одредбите од ЗИС со кои се одредуваат и регулираат условите под кои осудените лица ја издржуваат казната затвор.

Предности на пробацискиот систем:

- Ќе овозможи почитување на принципите за создавање на побезбедна заедница и зголемување на јавната безбедност и во голема мера ќе помогне во реинтеграцијата и рехабилитацијата на сторителите на кривични дела и намалување на рецидивизмот;
- Поефтин е од казните затвор;
- Ќе придонесе за намалување на високата стапка на изрекување на казна затвор;
Со тоа, ќе го намали притисокот врз затворите, овозможувајќи им на вработените подобро да се концентрираат на процесот на ресоцијализација и рехабилитацијата на затворениците;
- Ќе придонесе за намалување на финансиските трошоци на казнено-поправните установи преку намалување на затвореничката популација;
- Ќе помогне за намалување на “криминалната инфекција” на ситните криминалци кои што доаѓаат во контакт со сторителите на кривични дела со висок ризик во рамките на затворското опкружување односно средина;
- Ќе придонесе за имплементација на стандардите кои што потекнуваат од меѓународните документи кои што ја потенцираат потребата од намалување на употребата на казната затвор и ќе ја доближи Република Македонија до исполнувањето на меѓународните пенелешки стандарди;
- Санкциите кои што се извршуваат во заедницата ќе им овозможуваат на осудените лица да ги одржат врските со нивното семејството и заедницата и ќе им овозможат задржување на вработувањето што го имале пред изрекувањето на пресудата.

Со воспоставувањето на посебна пробациска служба точно ќе се дефинираат надлежностите и начинот на реализација на активностите на оваа служба, со внимателно утврдени правила за менаџирање и управување, што ќе овозможи авторитет на пробациските службеници што во крајна линија ќе ја зголеми довербата на судиите почесто да изрекуваат алтернативни санкции и мерки.

3.1. Активности на Управата за извршување на санкциите во насока на воспоставување на пробациски систем во Република Македонија

Имајќи ги во предвид предностите на пробацискиот систем и придобивките кои ќе се постигнат со воспоставување и функционирање на пробациска служба, Управата за извршување санкции од 2008 година континуирано презема бројни активности во насока на воспоставување на пробациски систем во Република Македонија.

Активностите се однесуваат на неколку проекти, меѓу кои најзначаен е ИПА проектот 2010 за воспоставување на пробациска служба со што се создадени реални основи за да може да се воспостави и да профункционира пробациската служба во Република Македонија. Имено, преку ИПА фондовите Република Македонија обезбеди 1.800.000 евра за изработка на Закон за пробација и негова имплементација, како и набавка на специјални алки за електронско следење на сторители на кривични дела на кои им е изречен куќен затвор или мерка куќен притвор. Активностите во рамките на ИПА Проектот се очекува да започнат на почетокот на 2014 година.

Пред започнувањето на ИПА Проектот, Управата за извршување на санкциите во соработка со Британската Амбасада реализираше повеќе активности со кои ќе се олесни подготовката на Законот за пробација и другите предвидени активности.

Така, во периодот од септември 2010-февруари 2011 година беа изработени Компаративна анализа/студија на постојната законска регулатива и функционирање на пробацијата во земјите од регионот како и Студија за можност за функционирање на пробацијата во Република Македонија. Веднаш потоа, во септември 2011 година започна реализацијата на посебен Проект за изработка на Стратегијата за развој на пробациската служба во Република Македонија, во рамките на кој клучна активност изработката на оваа Стратегијата за развој на пробациска служба со Акциониот план за реализација, во рамките на кој се изработени и економска анализа за трошоците за воспоставување и функционирање на пробациската служба, наспроти казната затвор, која е составен дел на оваа Стратегија.

ДЕЛ III

1. ВИЗИЈА, МИСИЈА И ВОДЕЧКИ ПРИНЦИПИ

1.1. ВИЗИЈА

Професионално и ефикасно организирана и управувана пробациска служба која ќе работи заедно со останатите структури на кривично-правниот систем и други релевантни институции и организации во делот на менаџирање на сторителите на кривични дела во заедницата за извршување на изречената санкција, а со цел опсервација, рехабилитација и реинтеграција на сторителите на кривични дела во заедницата, што ќе доведе до зајакнување на јавната безбедност и безбедноста во рамките на заедницата.

1.2. МИСИЈА

Создавање на услови за воспоставување на посебна пробациска служба и ефективно функционирање на системот на пробација во Република Македонија со градење на соодветна легална и структурна рамка и обезбедување човечки и материјални ресурси кои ќе може да одговорат на поставените задачи.

1.3. ОПШТИ ЦЕЛИ:

- Навремено спроведување на правдата;
- Намалување на затворската популација;
- Намалување на бројот на осудени лица – повторници;

1.4. ОСНОВНИ ЦЕЛИ НА ПРОБАЦИСКАТА СЛУЖБА:

- Имплементација, примена и развој на системот за редовна статична и динамична проценка на ризикот и потребите на сторителите, како и идентификување на активности кои што треба да ги намалат овие динамични ризици за повторно извршување на кривични дела и нанесување на штета;
- Развивање и креирање на посебни услуги во текот на судската постапка (вклучувајќи го и изготвувањето и доставувањето на структурирани информации до судечкиот судија за лицето за кое постои основано сомневање дека сторило кривично дело) со цел безбедно да се намали стапката на задржување во притвор и да помогне во донесувањето на одлуките кои што се однесуваат на соодветната казна;
- Развивање на систем на процедури на ниво на заедницата со цел надзор над извршувањето на алтернативните санкции и на осудените лица кои се отпуштени од издржување на казната затвор;

- Развивање на ефективни релации со сите релевантни партнери во јавниот и приватниот сектор, организации и институции на локално ниво за унапредување и подобрување на интеграцијата на сторителите на кривични дела во традиционалните текови на општеството;

1.5. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ ВРЗ ОСНОВА НА КОИ ЌЕ БИДЕ ВОСПОСТАВЕНА И ЌЕ ФУНКЦИОНИРА ПРОБАЦИСКАТА СЛУЖБА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

- Отворена соработка со заедницата;
- Еднаквост и почитување на човековите права и основни слободи на сторителите на кривични дела и службените лица кои што ги извршуваат пробациски активности;
- Свесност на секој припадник на Пробациската служба дека секој човек има капацитет да се променат и постапување и делување во согласност со ова уверување;
- Почит за човечкото достоинство, приватноста, правичноста и еднаков пристап на секој припадник на Пробациската служба кон сторителите, партнерите и сите останати инволвирани страни;
- Одговорност на секој вработен за своите постапки и почитување на професионалните стандарди;
- Организациона култура на професионална одговорност која што ќе промовира тимска работа, флексибилно работење и постојаното учење и надградување;
- Политика и практика базирани на докази и систематски проценки;
- Испорака на високо квалитетни услуги кои што ќе обезбедуваат вредност за вложените средства.

2. НАДЛЕЖНОСТИ И ОРГАНИЗАЦИОНА ПОСТАВЕНОСТ НА ИДНАТА ПРОБАЦИСКА СЛУЖБА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

2.1. НАДЛЕЖНОСТИ НА ИДНАТА ПРОБАЦИСКА СЛУЖБА

Почетната точка и крајната цел на оваа Стратегија е да го поддржи воспоставувањето на системот за пробација во сите фази од кривично-правниот систем, вклучувајќи активности пред почетокот на судскиот процес, за време на судските постапки како и за предвременото пуштање од затвор на осудените лица на кои им е дозволен условен отпуст. Со други зборови, за пробациски активности може да се смета опсегот од активности кои што се одвиваат за време на “патувањето на сторителот” низ кривично-правниот систем.

Пробациската служба која ќе биде воспоставена во Република Македонија освен за организирање, извршување и надзор на извршувањето на алтернативните мерки ќе има надлежности за време на судската постапка за извршување на активности за проценка на ризик на лицата за кои постои основано сомневање дека сториле кривично дело и подготвување на Извештаи до основните судии кои се надлежни за изрекување на кривична санкција, работа со сторители на кривични дела преку спроведување на Програми за третман и ресоцијализација на слобода во заедницата како и спроведување на активности за надзор и други активности за оние затвореници на кои што им е одобрен условен отпуст.

Делокругот на надлежности и овластувања на пробациската служба се однесува **исклучиво** на возрасни сторители на кривични дела, додека извршувањето на алтернативни мерки на малолетници останува во надлежност на Центрите за социјални работи.

1. Надлежност на пробациската служба во текот на судската постапка пред донесување на пресуда

1.1 Проценка на ризикот на сторителите на кривични дела – претставува збир од стандардизирани инструменти кои применети на секој поединечен сторител обезбедуваат да се процени потенцијалот за насилно однесување на сторителот, нанесување на штета и/или нивото на ризик за повторување на кривичните дела. Исто така ќе се врши проценка на индивидуалните потреби на лицето спрема кое се води судската постапка, а кои се поврзани со извршувањето на кривични дела и потенцијали кои што можат да бидат надградени како би се намалил ризикот во иднина.

1.2 Извештаи на пробациските службеници до судот – претставуваат збир од релевантни податоци и информации за лицето за кое се води судска постапка кои што се собрани и анализирани во извештај од страна на пробацискиот службеник и врз основа на кои судијата може да определи соодветна санкција, вклучително и можноста да се замени казната издржување затвор со алтернативна мерка која што треба да биде изршена во рамките на заедницата. Овие извештаи задолжително ќе бидат доставувани и до јавниот обвинител и одбраната.

Во текот на временскиот период од првото појавување на суд до изрекувањето на пресудата, улогата на новата служба ќе биде да направи проценка преку правење на проценка на ризик од повторништво и нанесување на штета на сторителот на кривично дело и подготвување на добро образложени и аналитички извештаи кои ќе се доставуваат до основниот суд пред кој се води кривичната постапка.

Во Кривичниот законик на Република Македонија е предвидено дека при изрекување на казната судот треба да ги има предвид сите околности што влијаат на степенот на строгост на казната (олеснувачки и отежнувачки околности), а особено степенот на кривичната одговорност, побудите од кои е сторено делото, степенот на загрозувањето или повредата на заштитното добро, околностите под кои е сторено делото, придонесот на жртвата во извршувањето на делото, поранешниот живот на сторителот, неговите лични

прилики и неговото однесување по стореното кривично дело, како и други околности што се однесуваат на личноста и општите околности на сторителот.

Со вршењето на проценка на ризик во текот на судската постапка и со Извештаите кои пробациските службеници ќе ги доставуваат до надлежниот основен судија ќе се олесни работата на судот и ќе се овозможи избор на соодветна санкција на сторителот на кривичното дело. Овие пробациски активности и извештаи ќе бидат од голема помош како на судиите така и на јавните обвинители при разбирањето зошто сторителот го сторил делото како и во изнаоѓање на најефективниот начин да му се помогне на сторителот на кривично дело да престане со извршување на кривични дела. Ваквиот извештај би ги земал во предвид и олеснителните и отежнувачките фактори, би ги потенцирал и статичките и динамичните фактори на ризик и би содржел предлог кој што би бил разгледан и од страна на судијата и од страна на јавниот обвинител.

Исто така, јавниот обвинител може да одлучи да поднесе предлог за изрекување алтернативна мерка без одржување главен претрес (а смета дека има простор за тоа) и во тој случај ќе биде вклучен локалниот пробациски службеник со цел изготвување на извештај за сторителот на кривичното дело, односно дали е погоден за мерка во заедницата поаѓајќи од видот на кривичното дело, начинот на извршување, однесувањето по извршувањето на делото, семејните прилики, однесувањето во средината, значи ќе направи профил на лицето со став дали е погоден за некоја мерка и какви обврски би требало да му бидат наметнати. Овој извештај ќе се достави до јавниот обвинител, а по подигањето на предлогот и до судечкиот судија, кој има право да бара негово дополнување ако смета дека е потребно за попрецизна слика, или дефинирање на ризикот за заедницата од останувањето на сторителот на делото во нејзините рамки преку вонинституционалниот третман.

Постојат многу примери за вакви извештаи и во регионот и пошироко, па оттука идентификување на модел кој ќе биде соодветен за Република Македонија не би требало да биде тешко. Имајќи ја во предвид комплексноста на ваквиот нов аранжман што ќе го има пробациската служба со оваа Стратегијата се препорачува формирање на мултидисциплинарна работна група која ќе ги идентификува околностите во кои ваквите извештаи би биле задолжителни, а во кои случаи би се изготвувале на барање на судот.

1.3. Електронски надзор односно мониторинг на лица како алтернатива на притворот

Електронскиот надзор обезбедува мониторинг и извршување на забрана од напуштање живеалиштето/престојувалиштето на лицето на кое е изречена мерката притвор како алтернатива на притворот. Опремата и инсталирањето на оваа алатка може да биде управувано заедно со набавката на опремата за електронски надзор на куќниот затвор како што е потенцирано во делот за надлежностите на службата за пробација во заедницата.

2. Надлежности на пробациската служба за извршување на алтернативните мерки (општокориска работа, условна осуда со заштитен надзор, примена на програми за третман на сторителите на кривични дела на слобода- во заедницата и куќен затвор)

Активностите на новата пробациска служба ќе бидат насочени кон развој и испорака на специфични програми и процедури за проценка на сторителите на кривични дела што ќе доведе до зајакнување на идејата за изрекување на алтернативните санкции и мерки. Главна целна група за изрекување на вакви алтернативни санкции за лица кои сториле кривични дела за кои законот предвидува казна затвор до 3 години како и оние сторители за кои судот цени дека треба да им биде изречена казна затвор помала од 12 месеци.

Ефективноста на алтернативните санкции (познати и како санкции во рамките на заедницата) се проценува со помош на неколку критериуми, како што се: дали извршувањето на кривични дела се намалило (и на индивидуално ниво и на ниво на група); кое е нивото на почитување на уловите на казната од страна на сторителот; и дали генерално пробациската служба ги исполнува своите цели и потребните стандарди на практичното постапување. Важно е да се нагласи дека е потребно да се постигне соодветна и индивидуално прилагодена урамнотеженост помеѓу грижата и контролата во текот на извршувањето на надзорот над сторителите на кривични дела во рамките на заедницата.

2.1. Општокорисна работа претставува алтернативна мерка која се извршува во заедницата преку вршење неплатена работа под надзор на службата за пробација. Целта на општокорисната работа е сторителите да и вратат нешто на заедницата за прекршувањето кое го направиле. Во исто време таа им дава шанса на сторителите да превземат одговорност за кривично дело кое го сториле, како и да научат нови вештини и работни навики. Новата пробациска служба ќе ја преземе на себе обврската за заживување на општокорисната работа (преку идентификување на институции и организации во кој ќе може да се извршува оваа санкција како и преку изработување на протоколи за работа на сторителите во идентификуваните институции и организации и итн.) Пример: во Бугарија каде што пробациската служба е веќе воспоставена и функционира, 53% од сите судски пресуди се општокорисна работа) .

2.2 Условна осуда со заштитен надзор

Судот изрекува мерка заштитен надзор во оние случаи каде што одлучил дека условната осуда сама по себе нема доволно да влијае врз сторителот повеќе да не врши кривични дела и околностите сврзани со личноста на сторителот или средината во која живее го прават оправдано очекувањето дека целта на условната осуда ќе се постигне ако се определат и мерки на помош, грижа, надзор или заштита.

Заштитен надзор претставува програма за организиран, осмислен и индивидуализиран надзор на сторителите на кривични дела. Целта на оваа мерка е да обезбеди казнување, помош, можност за промена, рехабилитација и реинтеграција во оние случаи каде што судовите наместо изрекување на казна затвор изрекле алтернативна мерка.

2.3 Примена на програми за третман на сторителите на кривични дела во рамките на заедницата

За определени специфични видови сторители на кривични дела (пример: за семејно насилство, дела против безбедноста на сообраќајот итн), ќе бидат изработени/прилагодени и применети специјални програми за ресоцијализација на сторителите на кривични дела во рамките на заедницата. Овие програми ќе можат да бидат применети во оние случаи кога на сторителот на кривичното дело му била изречена условна осуда со заштитен надзор, како и во оние случаи каде што на осудените лица кои издржуваат казна затвор им е одобрен условен отпуст.

2.4 Куќен затвор

Ако сторителот на кривичното дело за кое е пропишана казна затвор три години, а е стар и изнемоштен, тешко болен или е бремена жена, судот може да му изрече казна затвор и истовремено да одлучи, со негова согласност казната да ја издржува во куќен затвор.

Електронско следење – претставува начин на контрола и супервизија на дел од сторителите во рамките на системот на пробација со употреба на електронски алатки.

Судот може да ја замени казната затвор со куќен затвор ако постојат услови за користење на современи електронски или телекомуникациски средства да се контролира извршувањето на куќниот затвор што се состои во забрана за напуштање на домот од страна на осудениот (ова е познато како електронски надзор и се користи во многу други правни системи).

Финансиските средства кои што се неопходни за набавка на опремата и за инсталирањето на системот за електронско следење на лица осудени на куќен затвор се обезбедени како дел од проектот ИПА 2010.

3. Надлежности на пробациската служба во казнено-поправните установи во постапките за условен отпуст на осудени лица

Пробациски активности во текот на издржување на казна затвор претставуваат следење на активностите и однесувањето на затвореникот од страна на пробациски службеник:

3.1 Прибирање на податоци и анализирање на условите за издржување на дел од казната во рамките на затворот од стручен надзор и менторство на

претставниците на пробациската служба во казнено-поправната институција;

3.2 Поднесување на предлози за условен отпуст за осудени лица до основните судови со образложени и издржани Извештаи за поведението на осуденото лице и основаноста за изрекување на условен отпуст;

Кога зборуваме за надлежноста на пробациската служба во казнено-поправните установи во Република Македонија, мора да се потенцира дека оваа служба ќе има надлежност и улога при одредувањето дали и под кои услови затвореникот може да биде земен во предвид за условно отпуштање (преку доставување на извештај за поведението на затвореникот со основано образложение и предлог да биде дозволен условен отпуст). Објективниот извештај кој што ќе вклучува сеопфатна проценка на ризиците од повторно извршување на кривично дело и нанесување на штета и семејните околности и ставовите на заедницата за можното условно отпуштање на лицето, треба заедно со извештајот за однесувањето на лицето за време на издржување на казната затвор да претставува силен аргумент кој ќе го убеди судијата кој што ја донесува конечната одлука за условниот отпуст. Ваквата соработка меѓу пробациските и затворските службеници исто така би требало да служи како основа за зајакнување на односите меѓу затворската и пробациската служба.

Службата за пробација исто така ќе биде надлежна и за спроведување на надзорот на осудените лица кои што ќе бидат условно отпуштени од затвор, користејќи некои од истите методи за интервенција како што се заштитниот надзор и вклучување на лицата во програми за третман во заедницата што ќе овозможи продолжување на процесот на ресоцијализација и по отпуштањето од затворската установа и реинтеграција на сторителот на кривичното дело во заедницата.

По претходно мислење на пробацискиот службеник, доколку постојат можности, а по одлука на судот, може во текот на условниот отпуст да се вклучи електронски мониторинг на лицето.

Меѓународното искуство посочува дека успешната социјална реинтеграција на затворените лица изискува работа која што е фокусирана на ставовите и начините на размислување на сторителите на кривични дела како и на практичните фактори, како што се: подобрувањето на семејните односи и обврски, сместувањето, вработувањето и справувањето со злоупотребата на недозволен супстанци. Во овој дел новата служба би можела да има значајна улога и во делот на подготвувањето на општи проценки и проценки на ризикот во поглед на затворениците кои што се земени во предвид за условно отпуштање. Сите овие активности се или индиректно или директно засилени со Стратегијата за ресоцијализација и социјална адаптација на осудените лица кои издржуваат казна затвор, која ја идентификува „подготовката за отпуштање на осуденото лице“ (односно подготовка за отпуштање од затворската казна) како важен предизвик за што Службата за пробација би можела да помогне заради ефикасно справување со овој предизвик.

2.2. ОРГАНИЗАЦИОНА ПОСТАВЕНОСТ НА ИДНАТА ПРОБАЦИСКА СЛУЖБА

Пробациската служба во Република Македонија ќе се организира на две нивоа и тоа како сектор во рамките на Управа за извршување на санкции (со четири посебни одделенија во рамките на секторот), посебно одделение на Пробациската служба на ниво на градот Скопје и 10 локални канцеларии, кои ќе бидат лоцирани во општините каде имаат седиште основните судови со проширена надлежност со можност за дополнително именување на пробациски службеници и во други општини (дисперзирање на пробациски службеници) согласно потребите за ефективно извршување на пробациските активности.

Структурата на идната пробациска служба мора да ги има предвид апелационите подрачја, бројот на население и бројот на осудените лица според апелациско подрачје и според основен суд.

Пробациската служба на ниво на сектор во Управата ќе има надлежност за организација и надзор над работењето на канцеларијата на ниво на Град Скопје, локалните канцеларии и пробациските службеници во КПУ.

Секторот за пробација во УИС ќе се состои од две посебни одделенија и тоа:

- Одделение за координација и контрола над работата на локалните пробациски канцеларии;
- Одделение за електронски мониторинг;

Се предвидува да се вработат 90 пробациски службеници, од кои 15 ќе бидат вработени на централно ниво, во секторот за пробација во рамките на Управата за извршување на санкции. Канцеларијата на ниво на Град Скопје ќе функционира на начин што ќе има пробациски службеници кои ќе бидат одговорни за секоја Општина. Понатаму со развојот на службата согласно со бројот на случаи во секоја од Општините на ниво на Град Скопје ќе се отворат и посебни локални пробациски канцеларии. Канцеларијата на ниво на Град Скопје и сите локални канцеларии ќе имаат раководител на тим/ тим лидер – со звање раководител на одделение. Секоја канцеларија ќе биде поддржана од страна на административен службеник. Во врска со извршувањето на пробациски активности во затворите се предвидува во секоја локална канцеларија да има пробациски службеници во чија надлежност ќе биде извршувањето на пробациските активности во казнено-поправните установи. Така, во пробациската канцеларија која ќе функционира на ниво на Град Скопје, минимум двајца пробациски службеници ќе имаат надлежност за извршувањето на пробациските активности во КПД Идризово (поврзани со условен отпуст на осудените лица) и еден пробациски службеник за извршување на овие активности во Затворот Скопје.

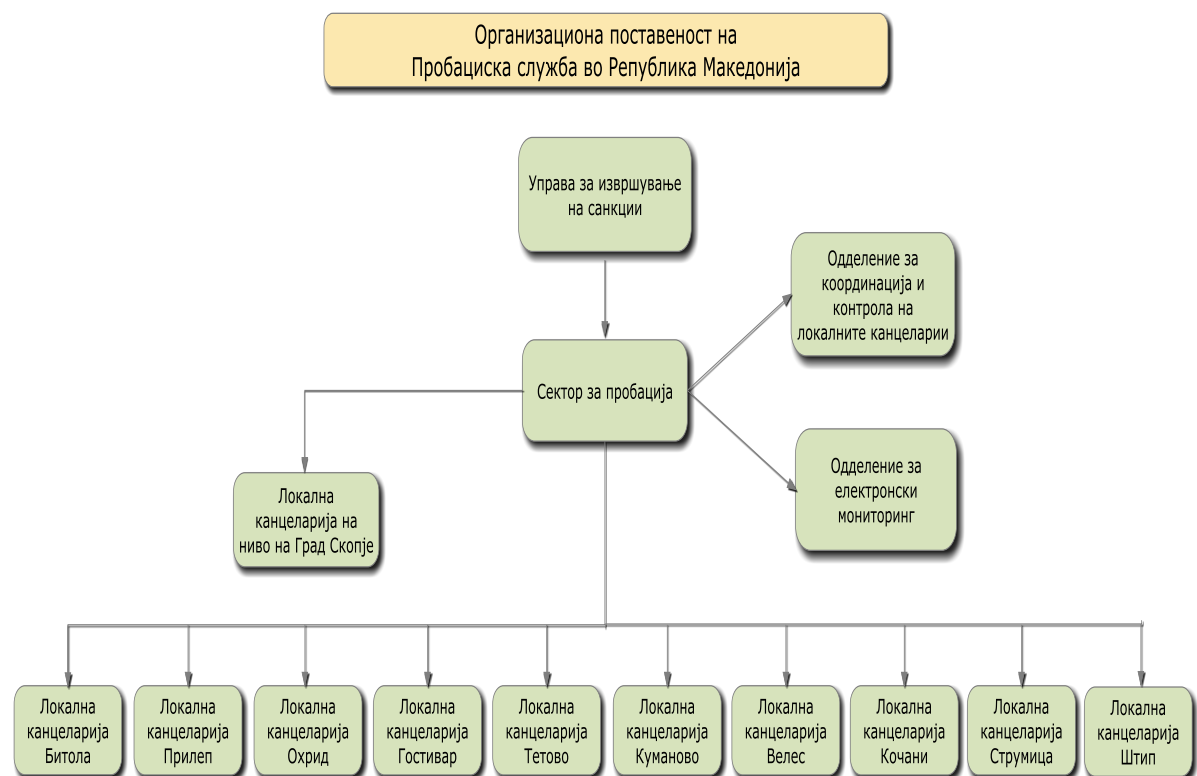
Во Управата за извршување на санкциите во Секторот за обуки ќе се организира и посебно Одделение за обука на кадри во пробациската служба, а истовремено ќе се прошират и надлежностите на Секторот за финансиски прашања во делот за финансирање и финансиска контрола над работењето на пробациската служба.

Исто така, Управата за извршување на санкциите ќе има надлежност за комуникација и промоција на работата на пробациската служба.

Истовремено, пробациските службеници во канцеларијата во Градот Скопје и во локалните канцеларии ќе имаат надлежности и во казнено-поправните установи. Овие пробациски службеници ќе остваруваат активна соработка како со казнено-поправните установи, со Секторот за пробација на ниво на УИС, така и со сите основни судови надлежни за одлучување за условен отпуст на осудени лица кои издржуваат казна затвор.

Внатрешната организација, надлежностите и методологијата на работа на Пробациската служба, ќе биде идентификувана и регулирана со Законот за пробација.

Вработените во пробациската служба ќе имаат статус на државни службеници и ќе бидат професионалци кои поседуваат потребното стручно знаење и вештини, како и лични својства и карактеристики кои што се неопходни за ефективно извршување на пробациските активности.

Поопширни податоци за организационата поставеност на пробациската служба и статусот и образовниот профил на пробациските службеници во Република Македонија се содржани во Прилозите бр.4 и 5, кои се составен дел на оваа Стратегија.

3. ПАРТНЕРСТВО И СОРАБОТКА

Управувањето односно менаџирањето на сторителите на кривични дела во рамките на заедницата, како и помагањето да се променат претставуваат комплексни задачи кои што се исполнети со предизвици. Во таа насока потреби се многу различни видови на знаења и вештини. Затоа, пробациската служба

задолжително мора да работи и да има блиска соработка со широк спектар на повеќе институции и организации, агенции и групи, како и со останатите сектори во Управата за извршување санкции, како би ја максимизирала ефективноста на сите свои четири функции: да санкционира; помага; менува и контролира. Во рамките на тригодишниот период кој што е опфатен со оваа Стратегија, пробациската служба ќе има :

- Воспоставено формални стратегиски и оперативни линкови со сите други државни орган и институции, агенции и невладини организации кои што работат и обезбедуваат помош и поддршка во следниве области: невработеност, сместување, здравствени прашања (психичко и физичко здравје) , градење на социјални вештини (на пример: како да се биде добар родител и слично), финансиски менаџмент и конструктивно користење на слободното време;
- Широко ќе ја распространи својата база на корисници за да ја задоволи зголемената побарувачка за општокорисна работа;
- Воспоставени партнерства со полицијата со цел да ги управува односно менаџира сторителите на кривични дела со висок ризик (на пример: сторителите на сексуални дела, сторителите на семејно насилство, насилните сторители и слично);
- Воспоставено договори за услуги на стратешко ниво со затворската служба за тоа како на најдобар начин да работат заедно и да создадат полесен премин од затвор во заедницата на оние затвореници на кои што им е одобрен условен отпуст;
- Воспоставени процедури за соработка со јавното обвинителство и судовите за ефективен начин на пишување на извештаи од страна на службата за пробација;
- Воспоставени процедури за работа со општините во областите од зеднички интерес;
- Воспоставени процедури за работа со центрите за социјални работи во врска со малолетните сторители на кривични дела.

Воспоставувањето на овие партнерства на една сигурна основа ќе вклучува и развој на Меморандуми за разбирање или други слични договори и идентификација на клучните контакти за менаџирање на врската односно односот. Овие договори ќе треба да бидат поткрепени со процедури за соработка и за размена на информации, вклучувајќи ги и околностите кога личните податоци или класифицираните информации можат да бидат разменети, како ќе бидат користени и чувани.

Сите овие партнерства треба да бидат предмет на редовна проценка и треба да бидат ажурирани доколку тоа е неопходно. Затоа, првичните стратегиски договори треба да содржат одредба за начинот на кој што ќе бидат

одржувани врските односно односите како би се осигурале дека тие ќе продолжат да бидат заемно корисни и ефективни.

Формалното воспоставување на партнерстава ќе биде одговорност на раководниот тим на централно ниво. Тие ќе ја надгледуваат идентификацијата на контакти, развојот на договори и протоколи и проценката на напредокот и ажурирањето.

На централно ниво, можеби е корисно да се воспостави група составена од заинтересираните страни, која што ќе и помага на службата за пробација во управувањето односно менаџирањето на нејзините врски на еден позитивен начин. Тогаш, оваа група ќе дејствува како форум за поддршка на редовната проценка и мониторинг на партнерствата.

Со слична намена ќе бидат воспоставени на совети за пробација на локално ниво кои ќе ја надгледуваат испораката и функционирањето на договорите на “терен“- зближувајќи ги клучните организации и другите засегнати страни кои што имаат интерес во работењето на службата за пробација. Тие ќе работат со службата за пробација на прашања кои што се однесуваат на сигурноста на заедницата, заштитата на јавноста и намалувањето на рецидивизмот. Советот за пробација на локално ниво одржува редовни состаноци на кои се следат реализираните активности за секој сторител на кривични дела.

Одговорни за надгледување и кординирање на работата со високоризичните сторители на кривични дела ќе бидат посебни меѓуинституционални тимови за заштита на јавната безбедност (* Овој модел е познат коко MAPPA и MARAK – Мултиагенциски договор за јавна заштита – Мултиагенциска конференција за проценка на ризик).

ДЕЛ IV

1. СТРАТЕШКИ ЦЕЛИ

**ОСНОВНА СТРАТЕШКА ЦЕЛ:
ВОСПОСТАВУВАЊЕ НА ФУНКЦИОНАЛЕН СИСТЕМ НА ПРОБАЦИСКА
СЛУЖБА НА ТЕРИТОРИЈАТА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

Основна стратешка цел на системот на пробација е да придонесе кон генералната реформа на казнено-правниот систем во целина. Овој систем ќе се стави во функција на општествените регулаторни механизми преку воспоставување на рамка за ефикасен систем на санкции и заштитни механизми кои што ќе бидат прифатени од заедницата и кој ќе овозможи краткорочни и долгорочни бенефиции поврзани со намалувањето на криминалот, заштитата на јавноста и безбедноста на заедницата и ресоцијализацијата и реинтеграцијата на сторителите на кривични дела со почитување на човековите права и слободи на сите релевантни учесници.

Структурата на стратешката цел е комплементарна со процесите на ЕУ и Советот на Европа кои што се поврзани со воспоставувањето на систем за пробација (со над 36 држави кои ја имплементираат идејата) и со регионалните програми за воспоставување на системи на пробација на национално ниво во Србија, Хрватска, Албанија, Бугарија, Словенија, Романија, Црна Гора и Молдавија.

ПОСЕБНИ СТРАТЕШКИ ПОДРАЧЈА (ЦЕЛИ):

ПОСЕБНА СТРАТЕШКА ЦЕЛ 1

ВОСПОСТАВУВАЊЕ НА НОРМАТИВНА РАМКА КАКО ОСНОВА ЗА ФУНКЦИОНИРАЊЕ НА ПРОБАЦИСКАТА СЛУЖБА

Претпоставени резултати:

- 1) Подготвен Предлог -Закон за пробација и негово усвојување од Владата и Собранието на Република Македонија;
- 2) Хармонизирано национално законодавство согласно Законот за пробација;
- 3) Изработени и усвоени подзаконски акти за операционализација на Законот за пробација;

ПОСЕБНА СТРАТЕШКА ЦЕЛ 2

ВОСПОСТАВУВАЊЕ НА ИНСТИТУЦИОНАЛНА И ОРГАНИЗАЦИОНА РАМКА ЗА ФУНКЦИОНИРАЊЕ НА ПРОБАЦИСКАТА СЛУЖБА

Претпоставени резултати:

- 1) Изработен и имплементиран органограм на пробационата служба;
- 2) Усогласени акти за внатрешна организација и систематизација на работните места во УИС;
- 3) Усогласени акти за внатрешна организација и систематизација на работните места во КПУ;
- 4) Формирани локални канцеларии на Секторот за пробација;
- 5) Вработен стручен кадар во Секторот за пробација на централно и локално ниво;
- 6) Изработени и ставени во функција бази на податоци;и системи за собирање и проценка на информации за целите на оперативниот и стратешкиот менаџмент и планирање;
- 7) Дефинирани и имплементирани процедури за трансфер на информации, чување на податоци, прием на случаи и заштита на податоци.

ПОСЕБНА СТРАТЕШКА ЦЕЛ 3

ВОСПОСТАВУВАЊЕ НА СОРАБОТКА И ПАРТНЕРСТВО НА ПРОБАЦИСКАТА СЛУЖБА СО СИТЕ РЕЛЕВАТНИ ИНСТИТУЦИИ И ОРГАНИЗАЦИИ ВКЛУЧЕНИ ВО ИЗВРШУВАЊЕ НА ПРОБАЦИСКИТЕ АКТИВНОСТИ

Претпоставени резултати:

- 1) Воспоставена мрежа на соработници и партнери и јасни протоколи за соработка на пробациската служба со другите институции;
- 2) Воспоставена соработка на пробациската служба со невладиниот сектор;
- 3) Создадени услови за мониторинг на работењето и соработката на пробациската служба со другите институции и организации;
- 4) Воспоставен систем за редовна комуникација, безбедна размена на информации, соработка и поддршка
- 5) Исполнети форуми и механизми за поддршка на поголема социјална интеграција;
- 6) Изграден кохерентен систем на правда;
- 7) Воспоставена позитивна репутација на пробационите услуги;
- 8) Идентификувани корисници за општествено корисна работа;
- 9) Воспоставена соработка и меѓусебна поддршка за MAPPA и MAPAK;

Со цел да ја поддржи соработката и партнерството како дел од проектот беше изработена и Посебна стратегија за комуникација. Ова стратегија може да се најде во Прилог бр...и ја опфаќа потребата за ефективна комуникација како во рамките на самата пробациската служба така и меѓу пробациската служба и другите институции и организации и и надворешниот свет.

ПОСЕБНА СТРАТЕШКА ЦЕЛ 4

СОЗДАВАЊЕ И РАЗВОЈ НА ПРОФЕСИОНАЛЕН И ОБУЧЕН КАДАР

Претпоставени резултати:

- 1) Изработени спецификации на личноста и описи на работните позиции за сите вработени на службата за пробација;
- 2) Регрутација, селекција и назначување на вработени на сите позиции кои што ќе се засноваат на спецификациите на личноста и описите на работните позиции;
- 3) Развиени процедури за редовна проценка на изведбите на вработените;
- 4) Изработени Програми за обуки за потребите на пробациските службеници, сите раководители и сите останати вработени, како и службените лица од другите институции кои ќе оstarуваат соработка со Пробациската служба;
- 5) Спроведени обуки за обучувачи за извршување на пробациски активности;
- 6) Спроведени обуки на целокупниот персонал за пробација за извршување на пробациски активности;
- 7) Обучен кадар со стекнати знаења поврзани со пробацијата, издржувањето на казната, собирањето на податоци и криминалитетот;
- 8) Обучен кадар со стекнати вештини за работа со сторители, поддршка на заедницата и соработка со други учесници во процесот на пробација
- 9) Развој на централен капацитет за обука.

ПОСЕБНА СТРАТЕШКА ЦЕЛ 5 СОЗДАВАЊЕ УСЛОВИ ЗА ПРОФЕСИОНАЛНА РАБОТА СО СТОРИТЕЛИТЕ НА КРИВИЧНИ ДЕЛА

5.1. ПРЕДСУДСКА ПОСТАПКА:

Претпоставени резултати:

- 1) Изработен инструмент за проценка на ризик за примена во судската постапка;
- 2) Изработен образец на Пробациски извештај;
- 3) Обучен кадар во Пробациската служба и во надлежните судови за професионално извршување на пробациските активности во судската постапка;

5.2. ИЗВРШУВАЊЕ НА АЛТЕРНАТИВНИ МЕРКИ

5.2.1. Општокорисна работа

Претпоставени резултати:

- 1) Воспоставена соработка и партнерство помеѓу УИС (Секторот за пробација) и јавните претпријатија, државни институции и други хуманитарни организации во кои ќе може да се извршува општокорисна работа на ниво на цела Република Македонија;
- 2) Изработени процедури и формулари за извршување на општокорисната работа;
- 3) Спроведени специјализирани обуки за извршување на општокорисна работа;

5.2.2. Условна осуда со заштитен надзор/ Спроведување на третман на сторители на кривични дела на слобода – во заедницата:

- 1) Изработена Програма за заштитен надзор на лица кои што се осудени на условна казна
- 2) Изработени процедури и формулари за извршување на активностите на пробацискиот службеник при спроведувањето на заштитниот надзор;
- 3) Изработени Програми за ресоцијализација на сторители на кривични дела во рамките на заедницата;
- 4) Спроведени специјализирани обуки за спроведување на заштитен надзор и практична имплементација на Програмите за ресоцијализација на слобода (во заедницата);

5.2.3. Куќен затвор

- 1) Набавена опрема за електронско следење на сторители на кривични дела;
- 2) Спроведување на специјализирани обуки за управување и користење на електронскиот систем;
- 3) Изработени формулари и процедури за работа при извршувањето на куќниот затвор/притвор;

5.2.4. Условен отпуст на осудени лица

- 1) Изработени формулари и процедури за работа при извршувањето на условниот отпуст;
- 2) Изработена процедура за соработка на УИС – Сектор за пробација, КПУ и основните судови при извршувањето на условниот отпуст;
- 3) Спроведени специјализирани обуки за извршување на условниот отпуст на вработените во КПУ, пробациските службеници и вработените во основните судови;

ПОСЕБНА СТРАТЕШКА ЦЕЛ 6

СОЗДАВАЊЕ УСЛОВИ ЗА СОРАБОТКА СО ЦСР (како надлежни органи за извршување на алтернативните мерки за малолетните сторители на кривични дела)

- 1) Изработени процедури за соработка помеѓу УИС Сектор за пробација со ЦСР на централно и на локално ниво;
- 2) Изработени процедури за соработка помеѓу КПУ со ЦСР на локално ниво;

ПОСЕБНА СТРАТЕШКА ЦЕЛ 7

РЕАЛИЗАЦИЈА НА СТРАТЕГИЈАТА ЗА КОМУНИКАЦИЈА И ПРОМОВИРАЊЕ НА ПРОБАЦИСКИОТ СИСТЕМ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

- 1) Воспоставена одговорност и капацитет за Комуникација и Промоција на новиот систем за пробација
- 2) Изработена детална Стратегија за Комуниција за периодот 2014-2016 година, вклучувајќи ја и публиката, клучните пораки, каналите на комуникација, предложените активности и идентификувани партнери
- 3) Развиени, изработени и испорачани материјали за поддршка на комуникацијата и промоцијата.
- 4) Стратегијата за комуникација и имплементацијата ќе бидат проценети и ажурирани во согласност со потребите.

ДЕЛ V

ОД СТРАТЕГИЈА ДО РЕАЛНОСТ

Постојат многу различни начини да се воспостави односно да се лансира нова организација и различни европски законодавства односно правни системи примениле различни пристапи односно начини да го направат тоа. Теоријата на „силен истрел“, се воспоставува одеднаш и на целата територија има голема предност во смисла на конзистентност и осигурува дека сите сторители ќе имаат исти можности за рехабилитација во рамките на зедницата. Како и да е, постојат и значителни ризици на ваквиот пристап, како што е недостаток на соодветни ресурси за пружање односно испорака на услугите, како и поголема веројатност работите на тргнат на лошо.

Други законодавства односно правни системи фаворизирале постепен пристап преку воспоставување односно лансирање и тестирање на серија на мали пилот активности пред севкупно да ги воспостават. Овој метод има предност, затоа што се надградува на постоечката инфраструктура (и со тоа ги намалува иницијалните трошоци) и ги тестира новите иницијативи на еден поконтролиран начин. Многу правни системи овие предности ги перцепираат како начин да се компензираат очигледните слабости на ваквиот пристап, имено дека некои сторители во некои делови на земјата нема да имаат пристап до овие нови услуги, барем не на почетокот.

Исто така, можно е да се прифати и примени метод на лансирање кој што претставува мешавина на двата претходно опишани (фазно одмотување). Па така, методот за Република Македонија би можел да биде воведување на еден елемент од испораката на услуги на целата територија на земјата истовремено (на пример, општокорисна работа) и истовремено да отпочнат помали проекти за другите аспекти од испораката на услуги. Па така, покрај општокорисна работа на целата територија, може да се одлучи да се воведат мал проект за возење под дејство на алкохол за подрачјето на град Скопје, надзор на сторители во Скопје и во Куманово, пилот за електронско следење во Скопје и во една рурална област во источниот дел на земјата, и пилот проект за условен отпуст во еден од затворите (пр. Битола). Се разбира, во деловите каде веќе постојат програми за специфични кривични дела (на пример, програми за алкохол и дрога) и инфраструктурата која што е потребна за нивна испорака е веќе востановена. Се предлага новата пробациска служба да воспостави договори за партнерство со оние кои ги обезбедуваат ваквите програми. Овој модел ќе овозможи сите сторители да имаат пристап до општокорисна работа во соодветни услови додека се тестираат определени други методи за испорака на услуги во контролирани услови, со што се намалуваат ризиците од немање доволно ресурси и работите да тргнат многу лошо.

Во однос на тоа како новата служба за пробација треба да биде структурирана и поставена, најдобар е пристапот на рамна хоризонтална хиерархија. Непосредно под Министерот за правда треба да биде Директорот на Управата за Извршување Санкции, а потоа раководителот на Секторот за пробација, помошник раководителот на секторот за пробација и два раководители на

двете одделенија. Под него, одреден број на лидери на тимови, од кои што секој ќе биде одговорен за определен број на пробациски службеници и административен персонал. Се предвидува дека ќе постои локална канцеларија на подрачјето на секој суд со проширена надлежност, односно 11 месни канцеларии и центарлна служба. Овој пристап ќе изискува почетно пополнување со вработени од отприлика 90 лица кои што ќе работат во сооднос со по еден менаџер на тимот (освен во некои рурални делови каде еден менаџер би покривал две или повеќе канцеларии) и еден администратор (повторно во некои делови административниот службеник би покривал повеќе од една канцеларија). Сите канцеларии во урбани средини би имале 4-6 пробациски службеници, додека канцелариите во руралните делови кои што ќе бидат надлежни исклучиво за испорака на општокорисна работа на почетокот би имале 2 пробациски службеници.

2. Податоци и извештаи (Собирање податоци и оценка)

Научната непопустливост и острината сугерираат дека пред создавањето на новата легислатива (воведување на нови институти во казненото право, казнената постапка, извршувањето на санкции) треба да се спроведат емпириски проучувања преку кои ќе се добијат сознанија за добрите и слабите страни на институтот во неговата примена и ќе се согледаат насоките во кои треба да се вршат измени. Истот пристап треба да продолжи и по воведувањето на новите институти за да во континуитет се врши валоризација на примената на новите институти и оценка на ефектите што се постигнуваат во нивната примена (со други зборови се врши проценка со цел да се утврди дали се исполнуваат целите кои што биле зацртани со промената или со создавањето на новата организација)

Предмет на научно истражување и анализа на алтернативните мерки треба да бидат: секоја фаза од постапувањето посебно, работењето и постапувањето на секој орган од изборот и примената до нивното извршување, нивната внатрешна структура во сооднос со кривичните дела кај кои се применуваат и конечно оценка и валоризација на ефектите што се постигнуваат.

Предмет на научните истражување кај алтернативните санкции и мерки треба да бидат предмет на ангажман и работа на идентичен начин на кој се одредува местото на алтернативните мерки во казнениот систем и тежнението тие во него да си го добијат свое место. Во тој смисол, предмет на истражување треба да бидат:

- Перманентна и систематска оценка на законските прописи во нивната примена во смисол дали тие се направени на начин на кој е обезбедуваат остварување на поставените цели (законодавните и тие што ги создале прописите) дали тоа го направиле на најдобар начин;
- Како и на кој начин, со какви резултати тие прописи ги применуваат судските власти;
- Како и на која начин и со какви резултати се остварува извршувањето на алтернативните мерки;

- Дали со примената на алтернативните мерки се остваруваат целите што произлегуваат од филозофијата на нивното вградување во системот на санкции во кривичниот законик и дали се намалува затварањето;
- Дали и на кое ниво се остварува процесот на реинтеграција на осуденото лице по пат на разрешување на проблемите со кои се среќава во животот;
- Дали придонесуваат и до кој степен за намалување на криминалот во заедницата;
- На кој начин и до кој степен општествената заедница се вклучува во системот на мерки што се извршуваат во неа и до која мера обезбедува да се остварува нивната смисла и суштина

Научното истражување кое што е потенцирано погоре во текстот може да се доведе во врска со одговорностите на новата пробациска служба, да собира и анализира информации на редовна основа со цел да ја информира целата организација, но посебно да ги информира главните раководители и менаџери и директорите и владата пред кои што тие се одговорни за тоа како и колку добро организацијата ги остварува нејзините оперативни и стратешки задачи и цели. Овие информации исто така ќе ги насочуваат дејствијата кои што се превземаат на редовна основа, ќе го насочуваат и процесот на планирање, вклучително и изменувањето и дополнувањето на целите, задачите или пристапот и одржувањето или онаму каде што тоа е неопходно подобрување на изведбата.

ПРИЛОЗИ:

- 1) Анализа на состојбата – Истражувачки резултати;**
- 2) Правна анализа за измени и дополнувања на законската регулатива со Листа на закони кои ќе треба да претрпат измени и дополнувања;**
- 3) Организациона Структура на идната пробациска служба;**
- 4) Статус и професионален профил на пробациските службеници во Република Македонија;**
- 5) Економска анализа за трошоците од воспоставувањето на посебна пробациска служба во Република Македонија**
- 6) Стратегија за комуникација;**

